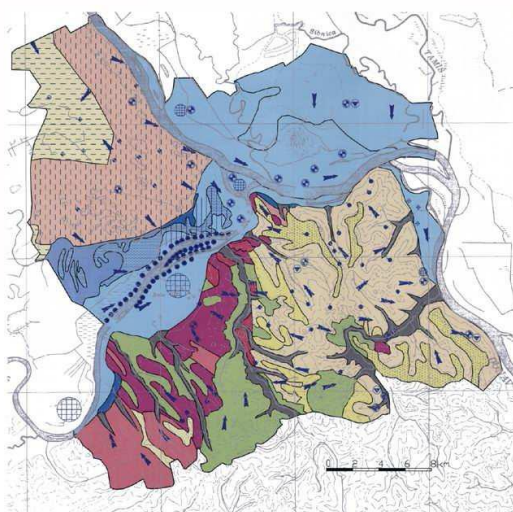

UDRUŽENJE INŽENJERA BEOGRADA
DRUŠTVO URBANISTA BEOGRADA

EKOLOŠKI ATLAS BEOGRADA

**GRADSKI ZAVOD ZA ZAŠTITU
ZDRAVLJA BEOGRAD**

DIREKCIJA ZA GRADEVINSKO
ZEMLIŠTE I IZGRADNJU BEOGRAD

GEOLOGIJA I HIDROGEOLOGIJA

Karta 14

**HIDROGEOLOŠKA KARTA
PODRUČJA GP**

SATY I HIDROGEOLOŠKA FENICKUA STENSKIH MASA

Doktor programa zemljotehnikarstva

Doktor programa inženjerstva građevinarstva

Doktor programa inženjerstva građevinarstva

Doktor programa inženjerstva građevinarstva

Doktor programa inženjerstva građevinarstva

Doktor programa inženjerstva građevinarstva

Doktor programa inženjerstva građevinarstva

Doktor programa inženjerstva građevinarstva

Doktor programa inženjerstva građevinarstva

Doktor programa inženjerstva građevinarstva

Doktor programa inženjerstva građevinarstva

Doktor programa inženjerstva građevinarstva

Doktor programa inženjerstva građevinarstva

Doktor programa inženjerstva građevinarstva

Doktor programa inženjerstva građevinarstva

Doktor programa inženjerstva građevinarstva

Doktor programa inženjerstva građevinarstva

Doktor programa inženjerstva građevinarstva

Doktor programa inženjerstva građevinarstva

Doktor programa inženjerstva građevinarstva

Doktor programa inženjerstva građevinarstva

Doktor programa inženjerstva građevinarstva

Doktor programa inženjerstva građevinarstva

Beograd, 2002

**ZAŠTITA ŽIVOTNE SREDINE U PLANSKOJ I
PROJEKTOJ DOKUMENTACIJI 2013**

Uredništvo
Vesna Zlatanović-Tomašević
Novica Stevanović
Slavica Petrović

**Udruženje inženjera
Beograda**

**Društvo urbanista
Beograda**

V NAUČNO-STRUČNA KONFERENCIJA

**ZAŠTITA ŽIVOTNE SREDINE
U PLANSKOJ I TEHNIČKOJ
DOKUMENTACIJI**

IMPRESUM

V NAUČNO-STRUČNA KONFERENCIJA - ZAŠTITA ŽIVOTNE SREDINE U PLANSKOJ I PROJEKTOJ DOKUMENTACIJI

Recenzenti i redakcija

Prof.dr Vesna Zlatanović-Tomašević
Mr Novica Stevanović
Inž. Slavica Petrović

Izdavač

Udruženje inženjera Beograda

Za izdavača

Prof.dr Vesna Zlatanović-Tomašević

Uredništvo

Prof.dr Vesna Zlatanović-Tomašević
Mr Novica Stevanović
Inž.Slavica petrović

Naslovna strana

Dr. Vesna Zlatanović-Tomašević

Štampa

Zonex
Beograd
Ruzveltova 6

Tiraž

100

Beograd, 2013.

ISBN

978-86-915671-1-8

Referati su štampani u obliku originala autora koji su odgovorni za
tehnički i stručni sadržaj.

Sva prava zadržava izdavač, reprodukcija nije dozvoljena.

PREDGOVOR

Udruženje inženjera Beograda u saradnji sa Društvom urbanista Beograda, organizuje V Naučno-stručnu konferenciju „ZAŠTITA ŽIVOTNE SREDINE U PLANSKOJ I PROJEKTOJ DOKUMENTACIJI“. Aktuelno stanje u oblasti zaštite životne sredine i veliki uticaj planske i projektne dokumentacije na zaštitu životne sredine je osnovni motiv održavanja ove Konferencije. Nedovoljna informisanost stručne i opšte javnosti u već do sada urađenoj planskoj i projektnoj dokumentaciji u zaštiti životne sredine je polazna osnova za upoznavanje sa rezultatima i inženjerskim rešenjima u ovoj oblasti.

Povod je potreba za edukacijom i bržom implementacijom zakonodavne regulative EU i svih dosadašnjih iskustava u domaćoj i međunarodnoj praksi u oblasti zaštite životne sredine. Osnovna koncepcija održavanja skupa podrazumeva sagledavanje stanja i problematike u oblasti životne sredine u planskoj i projektnoj dokumentaciji za rešavanje nastalih problema. Tematske oblasti skupa su date u tri osnovne oblasti .

Prva tematska oblast razmatra postojeće stanje i sprovođenje postojećih propisa u oblasti zaštite životne sredine, postojeću pravnu regulativu, zakone i propise u ovoj oblasti kod nas i problematiku u sprovođenju istih u zaštiti životne sredine, problematiku izrade planske i projektne dokumentacije i primere.

Druga tematska oblast razmatra zaključke sa Konferencije u Rio de Ženeiru u cilju zaštite životne sredine, Direktive EU u oblasti zaštite životne sredine, tehničko - tehnološke sisteme u cilju zaštite, ekonomsko vrednovanje („audit“) planova i projekata u zaštiti.

Treća tematska oblast razmatra predloge za unapređenje stanja u oblasti zaštite životne sredine, primere planske dokumentacije koja omogućava zaštitu životne sredine u toku sprovođenja, primere projekata u zaštiti životne sredine, predloge organizacija nadležnih institucija u zaštiti životne sredine, edukaciju kadrova u oblasti prevencije i zaštite životne sredine.

Cilj je da se međusobno razmene mišljenja i vodi rasprava po tematskim oblastima kroz vođenje diskusija posle izlaganja autora po navedenim tematskim oblastima, prvenstveno sa teorijskih i praktičnih aspekata, uzimajući u obzir i svetska iskustva u ovoj oblasti. Ovaj skup je i mogućnost za uključivanje, nadležnih institucija, planskih i projektnih organizacija u oblasti planiranja, projektovanja i izgradnje kao i organa lokalne samouprave.

U priloženim radovima sa savetovanja može se zaključiti da su ovim savetovanjem ostvarena dva osnovna cilja, doprinos uvođenju savremenih principa u zaštiti životne sredine u planovima i projektima, što je ujedno i doprinos jačanju asocijacije inženjera učešćem mladih kadrova inženjera što će pomoći razvoju struke.

*Predsednik Udruženja inženjera Beograda
Predsednik Društva urbanista Beograda
Prof.dr Vesna Zlatanović-Tomašević, dip.inž.arh*

SADRŽAJ

POSTOJEĆE STANJE I SPROVOĐENJE POSTOJEĆIH PROPISA

Velimir Čerimović NEODRŽIVI „2D“ PRINCIPI NOVE ATINSKE POVELJE U ODNOSU NA URBANU I ŽIVOTNU SREDINU	8
Anica Teofilović POTENCIJALI I OGRANIČENJA PRAKSE URBANISTIČKOG PLANIRANJA BEOGRADA U DOMENU OČUVANJA BIODIVERZITETA	27
Milica Jovanović PRIRODA NAMA I MI PRIRODI	40

RAZMATRANJE PROPISA, TEHNIČKO-TEHNOLOŠKIH SISTEMA I VREDNOVANJE PLANOVA I PROJEKATA U ZAŠTITI ŽIVOTNE SREDINE

Vesna Zlatanović-Tomašević, Rastko Tomašević ZAKONODAVNI OKVIR EVROPSKE UNIJE U ZAŠTITI ŽIVOTNE SREDINE OD BUKE	52
Nataša Krstić, Vladimir Kulašević, Dušan Babić ZAKONSKA REGULATIVA I INSTITUCIJE KAO INSTRUMENT ZAŠTITE ŽIVOTNE SREDINE	62
Milijana Dabevska, Nada Debeljački HARMONIZACIJA PROPISA O ZAŠTITI ŽIVOTNE SREDINE SA PROPISIMA EVROPSKE UNIJE	81
Svetozar Milenković, Branko Jelisavac, Milovan Jotiić, Vladeta Vujanić, BAZA PODATAKA KLIZIŠTA U PROCESU ODRŽAVANJA PUTNE MREŽE	90

PREDLOZI ZA UNAPREĐENJE STANJA, PRIMERI PLANSKE I PROJEKTNE DOKUMENTACIJE, PROPISI, ORGANIZACIJE ODREĐENIH INSTITUCIJA, EDUKACIJA KADROVA U ZAŠTTI ŽIVOTNE SREDINE

Branko Jelisavac, Vladeta Vujanić, Petar Mitrović GEO - EKOLOŠKI ASPEKTI PROVOĐENJA AUTOPUTA E – 763 BEOGRAD - JUŽNI JADRAN LEVOM ILI DESNOM STRANOM SAVE	99
Boža Stojanović PRIMENA STRATEŠKE PROCENE UTICAJA NA ŽIVOTNU SREDINU U PLANIRANJU UPRAVLJANJA VODAMA	109

Dorđe Milić Ivana Stefanović	
PRIKAZ METODOLOŠKOG PRISTUPA IZRADE IZVEŠTAJA O STRATEŠKOJ PROCENI PROSTORNOG PLANA PODRUČJA POSEBNE NAMENE TRANSNACIONALNOG GASOVODA «JUŽNI TOK» NA ŽIVOTNU SREDINU	121
Dragutin Protić, Ivan Vučetić, Milan Kilibarda, Ivan Nestorov	
IZGRADNJA SERVISA ELEKTRONSKE UPRAVE KAO PODRŠKE ZAŠTITI ŽIVOTNE SREDINE U PROCESIMA PLANIRANJA I IZGRADNJE	144
Sonja Đakonović	152
UPRAVLJANJE OTPADOM I SANACIJA RUDNIČKE DEPONIJE	
Ana Stanković	
ANALIZA I PREDLOG ZA REŠENJE PROBLEMA ADA HUJE U PLANOVIMA I PROJEKTIMA	159
Marija Jovanović, Jelena Jovanović	
EKOLOŠKA SREDINA, EKOLOŠKI OBJEKTI, EKOLOŠKI PROSTOR – EKOLOŠKI ŽIVOT	171
Jovica Janković	
EDUKACIJA KADROVA U OBLASTI PREVENCIJE I ZAŠTITE ŽIVOTNE SREDINE	181

**POSTOJEĆE STANJE I SPROVOĐENJE
POSTOJEĆIH PROPISA**

NEODRŽIVI „2D“ PRINCIPI NOVE ATINSKE POVELJE U ODNOSU NA URBANU I ŽIVOTNU SREDINU UNSUSTAINABLE 2D PRINCIPLES OF THE NEW ATHENS DECLARATION ON URBAN AREAS AND ENVIRONMENT

Prof. dr Velimir Lj. Čerimović

Univerzitet „Union- Nikola Tesla“, Beograd

Prvi institut pejzažno-arhitektonsko-urbanističkog graditeljstva <srbijske, Beograd

APSTRAKT

Ove 2013. godine navršava se jedna decenija od usvajanja Nove atinske povelje (2003), koja je još uvek uzor za planiranje i urbanu obnovu gradova u zemljama Evropske unije i šire. Njen prvi pretpostavljeni cilj jeste da se živi u boljim ili „usaglašenim gradovima“. Međutim, ona baš u teoretskom i pragmatičnom smislu, nevidi i zapostavlja suštinski značajno i održivo tipološko postojanje, vrednovanje i razvrstavanje tri relevantna fizička podtipa integrativnih, kompatibilnih i komplementarnih graditeljskih struktura, objekata ili artefakata u okviru fizičke strukture grada. Čitav problem proizlazi iz činjenice da Nova atinska povelja kroz neodrživu jednostranu primenu i kombinatoriku održive „3D“ i prevaziđene „2D“ terminologije, u fizičkoj strukturi grada prozelitistički prepoznaje i favorizuje samo visoko građene objekte ili artefakte. Njima se neodrživo daje prednost kao jedino izgrađenim i primarnim objektima u fizičkoj strukturi grada, a na štetu jednako vrednih pejzažno i nisko građenih struktura, objekata ili artefakata. Iz ovih pomenutih problema, razloga i činjenica, jasno se vidi da su Nova atinska povelja kao i „2D“ urbanističko planiranje zapostavili kreativnu akciju. Isto tako, ništa se nije promenilo od Bauhauusa do danas, naročito kada je u pitanju tipologija fizičkih struktura u građenoj sredini i vrednovanje objekata i struktura pejzažno-arhitektonskog graditeljstva, stvaralaštva, kulture, umetnosti i kulturno-parkovnog nasleđa. Sve ovo dovoljno govori da li je Nova atinska povelja stvarno „nova“ u odnosu na Atinsku povelju iz 1933. godine. A, pogotovo je veliko pitanje, koliko je ona u funkciji zaštite urbanosredinskog prebivališta i životnosredinskog staništa, odnosno koliko je ona strukotvorna, gradotvorna, ekotvorna i životvorna u odnosu na imanentni i održivi ekoreciprocity između visoko, nisko i pejzažno građenih fizičkih struktura, objekata ili artefakata, ili u odnosu na održivu „3D“ ekourbanističku i ekoprostornu viziju planiranja gradova?

Ključne reči: Nova atinska povelja; održivi ekoreciprocity; neodrživa „2D“ edukacija, terminologija, regulativa;? negativno ekološko nasleđe; staklena bašta; urbanosredinsko prebivalište; životnosredinsko stanište.

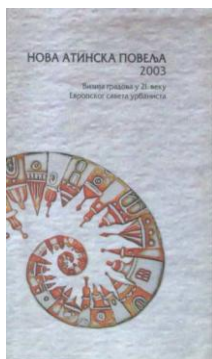
ABSTRACT

The year 2013 marks the decade since the New Athens Declaration was adopted (in 2003). Ever since its creation, this Declaration has been a model for planning and urban renewal of the European Union cities and worldwide as well. The first goal is to provide the living in better and more harmonious cities. However, in a theoretical and pragmatic sense, it ignores and avoids essential and sustainable typological existence, evaluation and classification of three relevant physical subtypes of integrative, compatible and complementary construction

structures, objects or artifacts objects or artifacts within a physical city structure. The whole problem is seen in the fact that the New Athens Declaration, through unsustainable, unilateral usage and combination of sustainable 3D and obsolete 2D terminology in a physical structure of cities, in a sense of proselytizing, recognizes and prefers only high buildings or artifacts. They are regarded as absolutely preferred built and primary structures within a physical structure of a city, which unfortunately overshadows equally valuable landscape and low-built structures, objects or artifacts. The above-mentioned reasons, issues and facts clearly reveal that the New Athens Declaration as well as 2D urban planning has neglected creative activity. Also, nothing has changed since the period of Bauhaus, especially when it comes to typology of physical structures within the built environment and evaluation of structures and facilities of landscape architectural construction, creation, culture, art and cultural-park heritage. All these facts bring the questions about whether or not the New Athens Declaration is really 'new' in comparison to the Athens Declaration made in 1933. Also, it is significant to explain how much it protects the urban environmental residence and living habitat, that is – to what extent it is structure-giving, city-creating, eco-making and life-giving in relation to immanent and sustainable eco-reciprocity of high, low, landscape built physical structures, objects and artifacts, or in relation to sustainable 3D eco-urban and eco-spatial vision of city planning.

Keywords: prevod na engleski The New Athens Declaration; sustainable reciprocity; unsustainable 2D education, terminology, regulations; negative ecological heritage; greenhouse; urban environment; living habitat

UVOD

Dosadašnji manjkavi doseg „2D“ teorija, pragme i znanja, još od Bauhauusa se izrodio u zablude o marginalizovanju fizičkih („3D“) struktura i objekata pejzažno-arhitektonskog graditeljstva, stvaralaštva, kulture, umetnosti i kulturno-parkovnog nasleđa, jer tobože „pejzaž i park ne mogu biti predmet umjetničkog oblikovanja“[1].

Potom, „plan namene površina“ bez treće dimenzije i bez produbljenog urbanog mišljenja o prostoru[2] neodrživo postaje, i danas u drugoj deceniji 21. veka, još uvek važi i ostaje kao najvažnija podloga (dokument) u procesu integrativnog planiranja naselja.

Tako se kroz proces dosadašnjeg „2D“ planiranja i upravljanja prostorom ustoličilo „2D-patentiranje“ i višedecenijska dominacija kvazistručnih, spekulativnih i neodrživih „2D-patenata“ i nepreciznih pojmovnih izvedenica, koje planirane, projektovane i građene „3D“ objekte pejzažne arhitekture i niskogradnje kvazistručno svode na ostale

tzv. neizgrađene, tzv. slobodne, tzv. otvorene prostore, tzv. zeleno obojene ili neobojene površine, tzv. prirodne zone itd. A na kraju, sve te virtuelne tvorevine tzv. zelenih površina sublimirane su u nekakav „2D“ sistem zauvek pustošnog tzv. zelenila i tzv. zelenih površina, koje se u plansko-urbanističkim dokumentima kvazistručno i neodrživo bilansiraju kao površina površine.

Dakako, reč je o „2D“ zelenopovršinskom antisistemu i „2D“ planu namene površina koji od pejzažno i nisko građenih fizičkih struktura stvaraju imaginarne predstave i virtuelne tvorevine. A to govori da je reč o spekulativnom negiranju fizičkog urbanizma ili prenameni po potrebi, bilo delova, bilo celina pejzažno i nisko građenih fizičkih struktura, jer su isti kao „2D“ ravni tobože neizgrađeni, slobodni, i ustvari kroz takav kvazistručni i neodrživi „2D-patent“, čini se da su jedino otvoreni samo za izgradnju neodrživo favorizovanih „3D“ visoko građenih objekata, jer isti imaju zidove.

To su ustvari kvazistručni razlozi, zbog čega ova dva podtipa fizičkih struktura već decenijama nisu „vidljivi“ kao „3D“ objekti, čime su volšebno svedeni na tzv. neizgrađene prostore ili tzv. zeleno obojene ili neobojene površine i slično. Međutim kako „2D“ ravni nisu i ne mogu biti „3D“ objekti i obratno, tako kvazistručno svedeni pejzažno i nisko građeni objekti kroz neodrživu „2D-magiju“, jednostavno ne mogu imati i nemaju nijedno svojstvo bilo kojeg fizičkog oblika, zatim stvarnog, egzaktnog i dokazivog kulturno-istorijskog, prostorno-planskog, graditeljsko-funkcionalnog i eko-urbanog identiteta, boniteta, kapaciteta i legaliteta u urbanosredinskom volumenu[3].

Ova malo poznata, ali više iz spekulativnih razloga prikrivena i danas razobličena istina o spekulativnim „2D-patentima“ i njihovom štetnom dejstvu na nasleđeni ili novostrvoreni urbani supstrat, prepoznatljivi i veoma prisutni su već u Atinskoj (Le Korbizieovoj) povelji iz 1933. godine[4], ali i u Novoj atinskoj povelji iz 2003. godine u okviru prevaziđenih i neodrživih „2D“ vizija gradova u 21. veku, koje su tobože putokaz u stvaranju budućeg „usaglašenog grada“[5].

Iako u Le Korbizieovoj povelji piše „urbanizam je nauka sa tri dimenzije, a ne sa dve dimenzije“[6], već u to vreme „3D“ pejzažno građenim strukturama volšebno se oduzima treća dimenzija. Pre toga, i Bauhaus već u početnoj fazi Moderne, posebno uzdiže i afirmiše značaj visokograđenih struktura na štetu pejzažno građenih, i on ustvari tada već, predvodnički marginalizuje značaj objekata pejzažno-

arhitektonskog graditeljstva, kulture, umetnosti i kulturno-parkovnog nasleđa, pri čemu ističe neodrživu tezu da oni ne mogu biti predmet umetničkog oblikovanja.

Upravo ovakvo kvazistručno svodenje planiranih, projektovanih i građenih „3D“ struktura, objekata ili artefakata pejzažne arhitekture, pa i objekata niskogradnje, na „2D“ besmislene ravni i tobože „2D“ nekakav nazovi-sistem zelenila (čitaj: antisistem), ili tzv. zeleno obojenih ili neobojenih površina bez treće dimenzije, koje kroz administrativno-upravnu pseudodemokratiju na nivou lokalne i šire zajednice, zapravo znače spekulativno poništavanje „3D“ pejzažno-urbanih struktura i fizičkog urbanizma. Zatim, tu se posledično javljaju još pseudourbanizacija, pseudoregulacija i deregulacija neizostavnih gradotvornih, ekotvornih i životvornih fizičkih struktura pejzažno-arhitektonskog graditeljstva, stvaralaštva, kulture, umetnosti i kulturno-parkovnog nasleđa[7].

Ovo, ustvari neuko i neodrživo oduzimanje graditeljskog, kulturnog i funkcionalnog identiteta, onda dizajnerski, mikroambijentalno i organski važnog koncepta i konteksta urbanog pejzaža, memorije i geografije, zatim urbanosredinskog i fizičkog subjektiviteta, kapaciteta i legaliteta, a potom estetskog i ekourbanog boniteta, u pojmovnom i pojavnom smislu, zapravo predstavlja imaginarnu i neodrživu fikciju.

Ona u okvirima relevantnog, razumljivog i čitljivog fizičkog („3D“) urbanizma, ne može ništa drugo biti nego naučno-stručno neutemeljeno (kvazistručno) vrednovanje, svrstavanje i tipologija pejzažno i nisko građenih fizičkih struktura u urbanosredinskom prebivalištu (naselju)[8].

Dakle, u smislu graditeljskog, kulturnog, duhovnog i funkcionalnog identiteta, zatim fizičkog subjektiviteta i kapaciteta, zatim strukotvornog, duhotvornog, gradotvornog, ekotvornog i životvornog boniteta i posledično važnog ekourbanog legaliteta, postojeći i neodrživi antisistem, odnosno kvazistručni, virtuelni ili „2D“ nazovi-sistem tzv. zelenih površina ili tzv. zelenila, predstavlja opoziciju ili kvazistručni antipod fizičkom urbanizmu. A još konkretnije, to je posebno štetno uvrežen antipod u odnosu na jedino mogući, razumljivi, optimalni, čitljivi, stvarni, strukotvorni, gradotvorni, ekotvorni, životvorni i održivi „3D“ sistem pejzažno-arhitektonsko-urbanih celina, objekata ili artefakata u okvirima urbanosredinske strukture naselja[9].

NEODRŽIVI „2D“ PUT DO „USAGLAŠENOG GRADA“

U navedenom kontekstu Evropski savet urbanista (ESU)[10], već od osnivanja 1985. godine oslanja se na neodržive „2D“ teorije i pragmu, koje artikulišu „2D“ aktivnosti i preporuke u vezi upravljanja prostorom, a pogotovo planiranja i transformacije prostora, što je posledično imalo razne neodržive reperkusije po urbanosredinsko prebivalište kao užu (mikrosredinski), i životnosredinsko stanište kao najširi (makrosredinski) životni okvir. Ipak, u složenim okolnostima društvenih odnosa uz dominaciju hegemonije kapitala i korporativno-profiterskih interesa pod okriljem ekonomije i principa „virusnog“ kapitalizma[11], zatim u uslovima već izazvanih i pretećih klimatskih promena na lokalnom i globalnom planu, tek 1998. godine dolazi do uobličavanja i sintetizovanja dela „2D“ preporuka u vezi planiranja i razvoja evropskih i drugih gradova u 21. veku. Nakon toga, iako su ove preporuke revidirane i dopunjene u istom „2D“ maniru, već u tom trenutku bile su neodržive sa aspekta „3D“ teorija i pragme ekourbanističkog i ekoprostornog planiranja i upravljanja prostorom. I pored toga, u Lisabonu 20. novembra 2003. godine, ove neodržive „2D“ preporuke su na inicijativu ESU usvojene, shvaćene i preporučene kao vizionarski i održivi dokument koji je nazvan Nova atinska povelja[12].

Njena jednodecenijska primena u 21. veku, pokazala je da u gradovima od Bauhauusa do danas nije uspešno redukovana nijedan oblik kontaminacije, potom nije redukovano ni umnožavanje negativnog ekološkog nasleđa, nisu redukovani ni negativni efekti „staklene bašte“, a sami gradovi kao urbanosredinska prebivališta, nimalo ne liče na „usaglašeni grad“ koji je proklamovala Nova atinska povelja (2003)[13]. Odnosno, sve više se nasleđeni urbani supstrat pogašćava visoko građenim jedinicama na štetu pejzažno, pa i nisko građenih fizičkih struktura. To samo govori, da je sve agresivniji jednostrani i neodrživi prozelitizam, odnosno neodrživo hijerarhijsko uzdizanje i favorizovanje visoko građenih struktura i objekata kao jedino priznatih fizičkih jedinica, koje tobože jedine tvore i strukturišu izgrađeni urbanosredinski prostor i volumen. To i jeste razlog da se nakon njene jednodecenijske implementacije postavi pitanje, koliko je Nova atinska povelja zaista nova, odnosno koliko je ona strukotvorna, gradotvorna, ekotvorna i životvorna?[14].

Iz takvog „2D“ odnosa i sagledavanja, neminovno sledi nipodaštavanje, marginalizovanje, kao i oduzimanje treće dimenzije pejzažno i nisko

građenim fizičkim strukturama koje su, hteli mi to ili ne, objektivno prisutne i važne kao tipološke kategorije u strukturisanju urbanosredinskog prebivališta. Odnosno, evidentno se već više decenija jednostrano i neodrživo sprovodi hijerarhijsko unižavanje i marginalizovanje planiranih, projektovanih građenih struktura i objekata pejzažne i niske gradnje. One su jedino i neodrživo nepriznate, neuvažene i tobože nevidljive fizičke („3D“) jedinice, jer nemaju zidove i nisu visokoprofitabilne kao visokograđene. Zato su one bez ikakvih naučno-stručnih argumenata, ali ipak na temeljima volšebno uzakonjene „2D“ terminologije i „2D-patenta“ („3D“=„2D“ i obratno), sasvim kvazistručno i neodrživo svedene na ostale tzv. neizgrađene jedinice koje tobože tvore tzv. neizgrađeni, tzv. slobodni i tzv. otvoreni prostor u građenoj sredini.

U vezi s tim čuvenim kvazistručnim i neodrživim apsurdom, da nešto što je planirano, projektovano i izgrađeno, istovremeno može biti neizgrađeno ili slobodno, dakle nisu „3D“ objekti, nameće se jedno vrlo logično pitanje: po kojim se to naučno-stručnim principima planirani, projektovani i izgrađeni objekti pejzažne i niske gradnje, mogu kvazistručno svrstati, tumačiti i tretirati kao tzv. slobodni, tzv. neizgrađeni prostori, ili tzv. neizgrađeni objekti? Odnosno, po kojim je to naučno-stručnim principima dokazivo da su planirani, projektovani i izgrađeni objekti pejzažne i niske gradnje istovremeno i slobodni i neizgrađeni prostori (objekti)?

Isto tako, u vezi s čuvenim apsurdom da je „3D“=„2D“ i obratno, nameće se takođe, jedno vrlo logično pitanje: po kojim je to naučno-stručnim principima dokazivo, ili kako se uopšte može dokazati da je „3D“=„2D“ i obratno?

Znači, zahvaljujući ovako uzakonjenim apsurdima, već više decenija pre, ali i posle usvajanja Nove atinske povelje 2003. godine, i dalje se kroz „2D-magiju“ nastavlja sa marginalizovanjem integrativnog i održivog ekoreciprocity između pejzažno, nisko i visoko građenih fizičkih struktura, objekata ili artefakata, čime se nanosila, a još i danas se nanosi nesaglediva šteta u redukovanju i dostizanju održivog kulturnog, graditeljskog, funkcionalnog i fizičkog identiteta, kapaciteta, boniteta i legaliteta pejzažno građenih fizičkih struktura u urbanosredinskom prebivalištu.

U „2D“ LAVIRINTU NEMA „3D“ VIZIJA

Nadalje, posebno je neobično i neverovatno da Nova atinska povelja poima i tumači grad (polis, civitas) kao „ljudsko stanište sa određenim stepenom konzistentnosti i kohezije“[15]. Međutim, ljudsko naselje[16] nije ljudsko stanište, već je ljudsko prebivalište. Kada je reč o „staništu“, Kristijan Norberg-Schulz (Šulc) jasno ističe da je „stanište“ prirodni ambijent[17]. Dakle, grad ili urbanosredinsko prebivalište kao građena ili artificijelna sredina, nikako nije „stanište“, pa posledično ni prirodni ambijent, jer ga priroda nije ni stvorila i nestvara ga.

To je suštinski razlog da u ljudskom naselju kao što je grad, vladaju urbani procesi, a ne prirodni procesi.

Zato u vezi s tim, mora biti jasno da urbana ili građena sredina i urbani procesi nastaju kao planirane, projektovane i građene strukture, objekti ili artefakti. A nasuprot tome, prirodna sredina i prirodni procesi nastali su prirodnim putem i oni se evidentno neplaniraju, neprojektuju i negrade, jer su sami po svojem postanku bogomdana tvorevina. Znači, između urbane i prirodne tvorevine, evidentno postoje bitne kvalitativne i strukturne razlike. Te i takve razlike u urbanosredinskoj strukturi artikulišu planirani, projektovani i građeni objekti visokogradnje, niskogradnje i pejzažne gradnje i posledični urbani procesi, a u prirodnoj ili životnosredinskoj strukturi nedvosmisleno postoje i dominiraju prirodne ili bogomdane tvorevine i posledični prirodni procesi.

Znači, stanište kao prirodni ambijent, jeste najširi životnosredinski prostorni okvir u kojem obitavaju čovek kao vrsta, zatim kao ljudska zajednica, ali i druge životne zajednice. To znači da je reč o bogomdanom ovozemaljskom prostoru u kojem stanuje ovozemaljski život, za koji planeta Zemlja predstavlja jedino održivo mesto u kosmičkom univerzumu gde obitava život kao organska tvorevina i dimenzija.

A kada je u pitanju urbanosredinska struktura naselja i ljudska zajednica, za njih životnosredinsko stanište jeste najširi prostorni i životni okvir u kojem su smeštene graditeljske tvorevine ljudskih naselja, kao što su farme, sela, gradići, gradovi[18]. Pomenuta ljudska naselja kao uži prostorni okvir, predstavljaju artificijelne ili građene strukture u kojima prebiva čovek, i njih K. Norberg-Šulc naziva još i obitavalište[19]. Znači, ljudsko naselje kao građena sredina jeste uži ili mikrosredinski okvir. Zato je ono neminovni deo

životnosredinskog staniša, koji ustvari čini najširi, ili ovozemaljski, ili makrosredinski nivo prostora.

U tom smislu, ljudsko naselje kao građena sredina jeste ljudsko urbanosredinsko prebivalište koje ima mikrosredinski nivo i značaj, ali nije ljudsko stanište, kako to piše u Novoj atinskoj povelji, jer „stanište“ prema već citiranom K. Norbergu-Šulcu, jeste prirodni ambijent koji evidentno ima globalnu ili makrosredinsku (planetarnu) dimenziju. Na mikrosredinskom planu, svako ljudsko naselje temeljno je vezano za genius loci i ljudsku zajednicu, gde čovek prebiva kao jedinka i socijalno biće, pa se i njegova neposredna identifikacija logično vezuje za lokalnu zajednicu, mesto i ambijent urbanosredinskog prebivališta kao neposredni, uži ili mikrosredinski okvir, a posredno tek za životnosredinsko stanište kao njegov najširi ili makrosredinski okvir.

Međutim, iz navedenog citata vidljivo je da Nova atinska povelja ne sagledava grad kao urbanosredinsko prebivalište, ni kao artificijelnu celinu, ni kao užu okvir ljudskog prebivanja, ni kao mikrourbani ambijent, već kao „ljudsko stanište“ koje ustvari predstavlja makroprirodni ambijent ili makrosredinsko stanište života kao organske tvorevine i prirodne ili bogomdane tekovine.

Ovde smo videli da se fenomenologijom naselja bavi i Konstantinos Doksijadis, koji grad ili urbanosredinsko prebivalište svrstava u širi pojmovni okvir „ljudska naselja“. Taj njegov predlog, Ujedinjene nacije su najpre odbile 1973. godine, a prihvatile su ga tek 1976. godine. Ipak, ovaj Doksijadisov pojmovni slogan još nije definisan, najviše iz razloga što nepostoji rečnik pojmova koji bi omogućio međusobno razumevanje svih koji rade na problemu ljudskih naselja[20].

Na osnovu navedenih činjenica, pre sintetizovanja neodrživih „2D“ vizija o gradu u 21. veku u vremenu od 1985-2003. godine, za ESU bi bilo mnogo bolje da je shvatio nedostatke na koje ukazuje K. Doksijadis i da je pristupio stvaranju pomenutog rečnika pojmova, nego što se angažovao na izradi Nove atinske povelje sa prevaziđenim i neodrživim „2D“ vizijama gradova u 21. veku. Isto tako, obzirom na neodrživu dominaciju „2D“ edukacije, „2D“ terminologije, „2D“ regulative i „2D“ literature, trebao je pokrenuti i novi diskurs sa ciljem stvaranja razumljive, strukotvorne i održive „3D“ tipologije za sve prepoznatljive podtipove fizičkih struktura u fizičkoj strukturi grada.

Znači, u odnosu na urbanosredinsku fizičku cellinu i njene evidentne podtipove visoko, nisko i pejzažno građenih urbano-

sredinskih fizičkih („3D“) struktura, prioritetni zadatak ESU je morao biti da se strukotvorno sagleda, osmisli i akcentuje „3D“ terminologija, „3D“ znanja, „3D“ promišljanja i „3D“ vizije o gradovima i drugim naseljima u 21. veku. Bila je to onovremena, ali i danas evidentna nužnost, kako bi se blagovremeno osmislile aktivnosti i preduzele izvesne strukotvorne mere za dostizanje ekoreciprocity (ravnoteže) između lokalnih zajednica, visoko, nisko i pejzažno građenih fizičkih („3D“) struktura.

To bi posredno pospešilo efikasniji izlazak iz „2D“ lavirinta plansko-urbanističkih i ekoloških kriza i problema, zatim umnoženog negativnog ekološkog nasleđa i negativnih efekata staklene bašte, jer planeri, arhitekti, urbanisti i pejzažni arhitekti kao gradograditelji, u svemu tome već decenijama i te kako paticipiraju. Samo na osnovu takvog strukotvornog pristupa stvorila bi se održiva podloga za buduću i dakako, održivu Povelju sa „3D“ vizijama o gradovima i drugim naseljima u 21. veku.

VISOKOPOZICIONIRANI ESU RADI PO SVOM

Marginalizovanjem ovih aktuelnih pitanja i problema, neminovno su usledila neodrživa „2D“ polazišta, koncepti i nazovi-vizije o evropskom gradu u 21. veku. U tom kontekstu, ESU isto tako nije bio okupiran već poznatim prigovorom i upozorenjem da arhitekti i urbanisti „ne znaju šta znači stanovati“, koje je Martin Hajdeger (Martin Heidegger) izrekao samo koju deceniju pre nego što je osnovan ESU 1985. godine. Ovakav oštar i opominjući prigovor velikog filozofa, jasno je upozorio da stanovanje nije samo puka tehnika za smeštaj i zbrinjavanje stanovnika i drugih korisnika prostora. Međutim, za ESU takođe, nije važno ni što K. Norberg-Šulc, evidentno uvažava Hajdegerove produbljene poglede na stanovanje, i u tom kontekstu ističe da duh mesta (genius loci) ima svoj identitet i atmosferu. Dakako, oni su prenosivi na naselje i kao takvi bitni za lokalnu zajednicu i njenu biološku, duhovnu, kulturnu i fizičku dimenziju života, te njen održivi opstanak i razvoj.

Znači, produbljeno razumevanje stanovanja i urbane sredine vezano je još za prvobitno kosmičko poimanje, kada je grad građen kao mikrokosmos u makrokosmosu ili mikrosredina u makrosredini, kao i kasnije društveno i prostorno poimanje grada koje je nakon industrijske revolucije dovelo do njegovog rastvaranja[21]. Tako gradograditelji postepeno napuštaju prvobitno pravilo, po kojem se u strukturisanju urbanosredinskog prebivališta išlo od celine prema delovima

(tj. od grada prema stanu), pa je kod gradograditelja s vremenom usledilo i uznapredovalo jednostrano tehnicističko poimanje stanovanja i urbane sredine. Sledeći M. Hajdegera, takođe i K. Norberg-Šulc ukazuje da ovaj jednostrani pristup stanovanju i građenoj urbanosredinskoj strukturi nije prihvatljiv. To na kraju govori da i K. Norberg-Šulc podržava i zagovara duhotvornu, strukotvornu, gradotvornu, ekotvornu i životvornu organizaciju, oplemenjivanje, dizajniranje, ambijentalizaciju i estetizaciju svakog urbanosredinskog prebivališta, jer je to u funkciji opšte bezbednosti, sredinske dimenzije života kao organske tvorevine, te održivog opstanka i razvoja svake individue, grupe, lokalne i konačno globalne zajednice.

Dakle, onovremeno podsećanje Hajdegera na važnost održivog sagledavanja i pristupa stanovanju i urbanoj sredini, jeste njegova namera da se za životne potrebe lokalne zajednice podseti na značaj produhovljenog i organskog odnosa prema kompleksnoj urbanosredinskoj strukturi i njenim kvalitativnim ili životvornim vrednostima, ali i na značaj vaspostavljanja ravnoteže između urbanosredinskog prebivališta kao društvene tekovine i gradograditeljske tvorevine i životnosredinskog staništa kao fizičke, biološke (prirodne) ili bogotvorne tekovine i tvorevine. Iz takvog održivog pristupa, a potom i sagledavanja i odnosa prema relevantnim društvenotvornim, gradotvornim i bogotvornim (prirodotvornim) tekovinama i tvorevinama u odnosu na stanovanje i urbanu sredinu, vidljivo je da stanovati i živeti u urbanosredinskom prebivalištu, ustvari u duhovnom, kulturološkom i tradicionalnom pojmovnom i pojavnom smislu, znači prebivati, kako to posle Hajdegera u 20. veku vidi i pojašnjava već pomenuti K. Norberg-Šulc, zatim R. Supek[22] i drugi.

U osnovi svega vidljivo je da ni K. Norberg-Šulc-ovi produhovljeni pogledi na stanovanje i urbanu sredinu, kao ni Hajdegerov filozofski pogled, i posledično izveden Supekov kritički stav prema gradograditeljskim profilima koji participiraju u planiranju, projektovanju i izgradnji urbanosredinskog prebivališta, nisu bili poticajni za ESU, pa je isti u takvim okolnostima neminovno zašao i zapao u bespuće „2D“ lavirinta planiranja, transformacije i upravljanja prostorom.

Isto tako, osim što ESU neuočava da grad kroz sve savremenija tehnicističko-tehnološka umeća postaje „izgubljen“ kao ljudsko prebivalište, ESU takođe neprimećuje da je došlo do prenaseljavanja

gradova koje nepodnosi ni čovek ni sam urbanosredinski prostor. U svemu tome potrebna je umerenost i osećaj za meru, koji se mora vezati za ekoreciprocity između visoko, nisko i pejzažno građenih fizičkih struktura koje čine urbanosredinsko prebivalište.

Zato umesto zastarelih „2D“ teorija i pragme, ESU je u Novoj atinskoj povelji morao artikulirati „3D“ edukaciju i „3D“ terminologiju koja nužno artikulira i afirmira: - zakone „3D“ pejzažno-arhitektonsko-urbanističkog sistema, zatim graditeljskog identiteta, fizičkog subjektiviteta i kapaciteta, ekourbanog boniteta i legaliteta, umesto dosadašnjeg „2D“ tzv. zelenopovršinskog antisistema zelenila, „2D“ antisistema tzv. zelenih površina, a pogotovo umesto „2D“ plana namene površina bez treće dimenzije i produbljenog urbanog mišljenja o prostoru, - zakone „3D“ tipologije koja raspoznaje visoko, nisko i pejzažno građene fizičke strukture, objekte ili artefakte, umesto dosadašnje „2D“ tipologije fizičkih struktura u građenoj sredini, koja planirane, projektovane i građene fizičke strukture kvazistručno deli na izgrađene objekte, gde neodrživo svrstava samo visoko građene objekte jer imaju zidove, i ostale tzv. neizgrađene i tzv. slobodne prostore, gde neodrživo svrstava pejzažno i niskograđene „3D“ objekte, jer nemaju zidove, jer im je volšebno oduzet fizički subjektivitet i kapacitet, a onda i graditeljsko-prostorni i ekourbani bonitet i legalitet, - i konačno, da artikulira i afirmira zakone urbanosredinskog ekoreciprocity između visoko, nisko i pejzažno građenih fizičkih struktura, umesto dosadašnjeg neodrživog prozelitizma visokograđenih struktura, a naročito na štetu pejzažno građenih objekata i celina.

Dakle, zbog umnožavanja negativnog ekološkog nasleđa i pogoršanih životnih uslova u ljudskim naseljima, vidljivi su razlozi pretećih promena koje bitno utiču na raspad porodične zajednice, zatim lokalne (gradske), a u konačnosti, i posledični apokaliptični raspad globalne ljudske zajednice. U uslovima evidentnih klimatskih promena i pretećih zbivanja za ukupni biodiverzitet, ESU kroz svoja „2D“ polazišta i aktivnosti, posledično i nije mogao da sagleda, preosmisli i nadmaši ovu složenu problematiku. Iz tih suštinskih razloga, ESU posledično više nikako nije mogao da sagleda, uspostavi i preporuči nove i jedino održive „3D“ ekourbanističke i ekoprostorne vizije, aktivnosti i preporuke. Međutim, da je u tome kojim slučajem uspeo, i te kako bi strukotvorno i životvorno pomogao evropskoj i svetskoj društvenoj i

gradograditeljskoj zajednici.

GRADOVI BUDUĆNOSTI U „2D“ OKOVIMA

U poglavlju Nove atinske povelje o urbanim promenama u okviru izazova za grad budućnosti, ističe se kako je potrebno „da postoje neprekinute veze slobodnih i izgrađenih prostora u raznim teritorijalnim obuhvatima“. Kao prvi, ističe se obuhvat „od četvrti do grada“ [23]. Ovde se odmah postavlja pitanje, zašto je ispušten blok? Međutim, u ovom radu ovo pitanje neće se razmatrati. Ovom prilikom, za teritorijalni obuhvat „od četvrti do grada“ mnogo su važnija pitanja: šta sve spada u tzv. slobodne prostore?, kao i šta sve spada u izgrađene prostore?

Prema uvreženoj, kvazistručnoj, neodrživoj, i još uvek uzakonjenoj i svevažećoj „2D“ teoriji i pragmi, kao i dominirajućoj i neodrživoj „2D“ tipologiji i „2D“ terminologiji, samo iz ove citirane rečenice u Novoj atinskoj povelji, jasno se vidi da u izgrađene prostore nedvosmisleno spadaju i prozelitistički, i neodrživo se svrstavaju samo objekti (prostori) visokogradnje.

Isto tako, u ovom istom neodrživom „2D“ konceptu i kontekstu, u ostale tzv. slobodne prostore neodrživo se svrstavaju već napred pomenuti objekti i strukture pejzažne gradnje i niskogradnje. Ti ostali tzv. slobodni prostori, znači nisu fizički („3D“) objekti, već su tzv. neizgrađeni prostori kojima ustvari nedostaju „3D“ objekti. Kako po „2D“ teoriji i pragmi tzv. neizgrađeni prostori nisu planirani, projektovani i građeni „3D“ objekti, već su to tzv. slobodni i tzv. otvoreni prostori, izgleda da na mestu postojećeg parka, trga, parkirališta..., ustvari nedostaju jedino priznati, poznati i znani „3D“ objekti visoke gradnje koji imaju zidove!?

Beograd je po tome poznat, kada je 2005. godine u Opštini Zvezdara došlo do rušenja „Petog parkića“, kako bi se na mestu ovog Parka izgradila pseudourbana stambeno-poslovna građevina. I to je logično i prihvatljivo za planere i urbaniste Urbanističkog zavoda Beograda i tadašnjeg gradskog arhitektu Đorđa Bobića, koji su i te kako participirali u tome da se u noveliranom regulacionom planu „Peti parkić“ spekulativno markira kao tzv. zelena površina. Odnosno, kao buduća tzv. neizgrađena, tzv. slobodna i tzv. otvorena parcela (prostor ili površina), koja je se kao takva pseudodemokratskim (koruptivnim) metodama po potrebi prenamenjuje za izgradnju pseudourbane

tvorevine. Samo zahvaljujući lokalnoj i široj urbanoj zajednici, sprečen je ovaj poznati slučaj pseudourbanizacije na Opštini Zvezdara[24].

Iz ovakve „2D“ teorije i pragme jasno proizlazi jedino moguć i logičan, ali ipak neodrživ „2D“ zaključak, da planirani, projektovani i građeni objekti pejzažne gradnje i nisko gradnje nisu fizički („3D“) objekti, jer tobože nemaju zidove. A to znači, nemaju fizički subjektivitet i kapacitet, i nemaju prostorno-planski, graditeljsko-urbani i eko-fizički bonitet i legalitet. Dakle, bez imalo strukotvorne domišljatosti, a u duhu kvazistručnog „2D-patenta“ „3D“=„2D“ i obratno, zatim neodržive „2D“ teorije, pragme i regulative, a potom i marginalizovanih „3D“ znanja u oblasti gradograditeljstva, planirane, projektovane i građene fizičke („3D“) strukture i objekti niskogradnje i pejzažne gradnje, istovremeno se spekulativno, volšebno i neodrživo smatraju, kvalifikuju i tumače kao ostali tzv. neizgrađeni i tzv. slobodni prostori.

Međutim, prema „3D“ teoriji i pragmi, u fizičkoj strukturi urbanog i ruralnog naselja, uzročno-posledično u stvarnoj situaciji na terenu urbanosredinske strukture (prebivališta), postoje i prepoznatljiva su tri podtipa fizičkih struktura. Na taj način, u fizičkoj strukturi grada koja se planski gradi, postoje samo planirani, projektovani i izgrađeni „3D“ objekti, a ne postoje tzv. neizgrađeni, tzv. otvoreni i tzv. slobodni prostori, koji se evidentno i volšebno prenamenjuju i pseudourbanizuju po potrebi. Znači, u kontekstu sa održivom „3D“ teorijom i pragmom u planski građenoj fizičkoj strukturi grada, kroz dugovečnu graditeljsko-urbanu istoriju, gradograditelji u kontinuitetu uzročno-posledično planiraju, projektuju i grade visoko građene, nisko građene i pejzažno građene strukture, objekte ili artefakte. Tako svi ovi imanentni, integrativni, kompatibilni i komplementarni podtipovi fizičkih struktura, zajedno čine ili tvore jedinstvenu fizičku i strukturnu celinu građenog, artificijelnog ili urbanosredinskog prostora ili volumena.

Na osnovu toga nije teško zaključiti, da ustvari u planiranoj, projektovanoj i građenoj fizičkoj strukturi grada nema tzv. neizgrađenih, tzv. slobodnih i tzv. otvorenih prostora, jer su svi planski namenjeni i izgrađeni, i uzročno-posledično postojeći i prisutni, ali i takvi kakvi jesu sa zidovima ili bez njih, prepoznatljivi i neophodni. Dakako, među njima, samo objekti visokogradnje imaju zidove, dok objekti niskogradnje i pejzažne gradnje nemaju zidove, i to znači da jedni, drugi i treći, takvi kakvi jesu, imaju svoj kulturno-istorijski, graditeljsko-urbani, prostorno-planski, funkcionalno-estetski i

ekološko-ambijetalni identitet, subjektivitet, kapacitet, bonitet i legalitet u urbanosredinskoj strukturi. Održivost ovih urbanosredinskih elemenata evidentno je zasnovana na ekoreciprocity između visoko, nisko i pejzažno građenih fizičkih struktura, objekata ili artefakata.

Na taj način, vidljivo je da u Novoj atinskoj povelji u tipološkom razvrstavanju i prepoznavanju fizičkih struktura egzistira i dominira neodrživa kombinatorika održive „3D“ terminologije i neodržive „2D“ terminologije i principa. Tako u duhu održive „3D“ terminologije, samo objekti visokogradnje (verovatno samo zato što imaju zidove), prozelitistički, jednostrano i neodrživo se svrstavaju u izgrađene prostore i objekte. A u duhu neodržive „2D“ terminologije, objekti niskogradnje i pejzažne gradnje (verovatno samo zato što nemaju zidove), jednostrano i neodrživo se svrstavaju u ostale tzv. neizgrađene, tzv. slobodne i tzv. otvorene prostore. Znači, u duhu neodržive „2D“ terminologije, planirani, projektovani i građeni objekti niskogradnje i pejzažne gradnje, i pre i posle usvajanja Nove atinske povelje 2003. godine, neodrživo se svode, tumače i tretiraju kao ostali tzv. slobodni, tzv. neizgrađeni i tzv. otvoreni prostori, koji kvazistručnim oduzimanjem treće dimenzije volšebno gube, odnosno nemaju i ne mogu imati planski, graditeljski, kulturni, urbani, funkcionalni i estetski identitet i svojstva, fizički subjektivitet i kapacitet, pa ni ekourbani bonitet i legalitet.

Dakako, iz ovakvog neodrživog „2D“ vrednovanja i neodržive „2D“ tipologije, nije neobično što su sve planirane, projektovane, građene, raznovrsne i višesložne fizičke strukture u građenoj sredini, kvazistručno i neodrživo razvrstane samo u dve tipološke kategorije. Tako jednu kategoriju tobože čine samo izgrađene strukture i objekti (prostori), i tu spadaju samo objekti visoke gradnje. Drugu kategoriju čine ostali tzv. slobodni i tzv. neizgrađeni prostori, u koje prema kontekstu napred citirane rečenice, ustvari na lokalnom planu naselja čine objekti pejzažne i niske gradnje. Dakle, prepoznavali to „2D“ teoretičari, stručnjaci i ostali kadrovi ili ne, takvim kvazistručnim i neodrživim „2D“ tipološkim i ustvari spekulativnim svrstavanjem fizičkih struktura, neodrživo se oduzima treća dimenzija ili imanentno fizičko svojstvo koje sve, pa tako i pejzažno i nisko građene fizičke strukture, objekti ili artefakti poseduju u pojmovnom i pojavnom smislu.

SPEKULATIVNI I NEODRŽIVI „2D“ EPITETI UNOSE ZABUNU

Međutim, zbog evidentnih manjkavosti „2D“ teorija i pragme, ovim ostalim tzv. neizgrađenim prostorima, odnosno nisko i pejzažno građenim objektima, često se još pridodaju razni, nepotrebni, potencijalno spekulativni i neodrživi epiteti. Dodavanje epiteta „slobodan“ ili „otvoren“ pojmu parka ili trga ne objašnjava se bliže njihov pojmovni ili pojavni smisao, niti se time ukrašava, niti se oživljava, niti se pojašnjava značenje pojma parka ili trga, kao i drugih nisko i pejzažno građenih objekata.

Tako se u „2D“ teorijama i pragmi „patentirao“, uvrežio i čak uzakonio neodrživi pojmovni slogan tzv. slobodni prostor, a posledično i tzv. otvoreni prostor, koji se po potrebi svode ili prevode na „2D“ besmisleni ravan. Njihova primena vidljiva je i Atinskoj povelji iz 1933. godine, ali i u Novoj atinskoj povelji iz 2003. godine, iako nijedan od njih u pojmovnom i pojavnom smislu ne određuje strukturne, funkcionalne, estetske, kulturne, graditeljske i druge razloge i činjenice koje bi opravdale suvišnu primenu ovih nepotrebnih, zbunjujućih i posledično neodrživih epiteta kada je reč o „3D“ objektima koji imaju namenu i koji su planski i namenski građeni.

Odnosno, njihovom primenom neističe se nekakva bitna kvalifikacija ili specifičnost nisko ili pejzažno građenih objekata, pogotovo što se za oba tipa ovih, takvi-kakvi jesu, planiranih, projektovanih i građenih fizičkih („3D“) struktura, objekata ili artefakata, zna da su bez zidova. A primena ovih prideva u slučaju nisko i pejzažno građenih objekata, zbog njihovog širokopojasnog, rastegljivog, nepreciznog i različitog tumačenja, čak i neukazuje da je tu reč o objektima bez zidova. Ni njihov metajeziki ili metaforički konstrukt u stručno-naučnom smislu nije održiv, jer se metafore primenjuju kao umetničke, pesničke ili pojmovne paralele ili simboli u smislu pojašnjenja, koje laiku pomažu da lakše shvati i razume nešto za što nije edukovan, ili što je na pr. umetnik, pesnik ili drugi stvaraoc izneo ili želeo da kaže u svom delu. Međutim, struka i nauka u izražajnom smislu preferiraju primenu egzaktnih stručnih i naučnih izraza koji su jasni, nedvosmisleni, razumljivi i precizni u pojmovnom i pojavnom smislu.

Znači, za pejzažne i niske podtipove planiranih, projektovanih i građenih fizičkih struktura, zna se da nisu slobodne, odnosno nisu praznine, jer su pojmovno, pojavno i namenski definisane, zatim

stalno su posećene, što znači da su u funkciji svakodnevnih potreba. Primena ovog pojma ustvari nameće mnoštvo pitanja. Zašto pitanja?, pa zato što ona samo pojašnjavaju pojmovni i pojavni besmisao primene pomenutih pojmova i slogana, pogotovo kada je u pitanju bliže ili jasnije određivanje pojmovnog i pojavnog smisla objekata pejzažne i niske gradnje.

Među njima, treba pomenuti nekoliko sledećih pitanja: Šta ustvari znače tzv. slobodni prostori? U kojem smislu su oni kao mesta komunikacija i okupljanja slobodni? Od čega su oni to slobodni kao „3D“ objekti bez zidova? Da li su slobodni od visoko građenih objekata, ili možda od imanentnog mobilijara, ili ljudi? Da li su parkovi, trgovi...itd. zbog toga, možda nekakve praznine? Ako jesu, kako se praznina projektuje? Da li su parkovi tzv. zelene površine, a trgovi tzv. građevinske površine? Ako jesu, kako se projektuje tzv. zeleno obojena ili neobojena površina, odnosno kako se projektuje tzv. građevinska ili tzv. saobraćajna površina? Iz ovih pitanja jasno je da fizičku urbanosredinsku strukturu čine visoko, nisko i pejzažno građeni objekti, i da se oni kao poznate urbane jedinice planiraju, projektuju i grade na osnovu jasnog projektnog zadatka, a što nije slučaj sa obojenim, ili neobojenim, ili nekim drugim tzv. površinama.

Isto tako, za pejzažne i niske podtipove planiranih, projektovanih i građenih fizičkih struktura, zna se da nisu otvorene, jer su takve-kakve jesu bez zidova, namenski projektovane, profilisane, izgrađene i definisane. Osim toga, imaju svoje granice koje definišu njihov prostorni volumen, a te granice određuju njihove prostorne gabarite i definišu njihovu graditeljsko-urbanu, funkcionalnu i sadržajnu strukturu. Isto tako, u vezi s tim je poznato da su to u osnovi fizičke karakteristike svakog planski projektovanog, izgrađenog i definisanog „3D“ objekta i funkcionalno građenog sistema, bez ili sa zidovima.

Kako su to poznati objekti koji nam trebaju takvi-kakvi jesu, i kako njihovo ime i funkcija određuju njihovu pojamovnu i pojavnu rezumljivost, čitljivost, sadržaj i smisao, nisu potrebni nikakvi dodatni, odnosno suvišni i ustvari zbunjujući epiteti, da bi bilo ko shvatio, da li je tu reč o pejzažno ili nisko građenim objektima ili fizičkim strukturama. Znači, za park ili trg nije potrebno reći da je otvoren prostor, jer je podrazumevajuće da park ili trg nema zidove i nema krovnu konstrukciju. Zatim, za park ili trg nije potrebno reći da je slobodan prostor, jer on ima nemenu i stalno je ispunjen i zauzet svojim sadržajima i posetiocima. Dakle, u pojamovnom i pojavnom smislu,

zna se da za pojam parka ili trga nije podrazumevajuće da su natkriveni, da imaju zidove, ili da su graditeljski ili umetnički eksponati bez imanentnih sadržaja i posetilaca. Isto tako, za nisko i pejzažno građene objekte koji nemaju zidove, nije podrazumevajuće da se zbog toga tretiraju, tumače i prevode u „2D“ površine ili tzv. neizgrađene prostore.

U vezi s tim, kada je reč o vrednovanju i svrstavanju objekata u fizičkoj strukturi grada, za J. Holstona visoko građeni objekti, verovatno zato što imaju zidove, jesu punine, iako imaju puno praznina (prostorija). Isto tako, za njega nisko i pejzažno građeni objekti, verovatno zato što nemaju zidove, jesu praznine[25]. Ipak, ovaj problem neće se šire razmatrati u ovom radu, ali treba reći da planirani, projektovani i građeni objekti visokogradnje, niskogradnje i pejzažne gradnje, takvi kakvi jesu sa zidovima ili bez njih, predstavljaju planski projektovane i građene strukture, koje imaju svoju namenu ili funkciju. Zbog toga, njih nije potrebno prevoditi ili metaforički svoditi na punine ili praznine, jer iste u pojmovnom i pojavnom smislu jesu relevantne i uzročno-posledične urbanosredinske fizičke („3D“) strukture, objekti ili artefakti. To je njihova suštinska karakteristika i vrednost koja je dovoljna za razumevanje njihovog pojmovnog i pojavnog smisla. Na taj način, bilo koja visoko, nisko i pejzažno građena urbanosredinska fizička („3D“) struktura, objekat ili artefakt sa svojim fizičkim karakteristikama takve kakve jesu, nije i ne može biti praznina, nije i ne može biti neizgrađen, nije i ne može biti slobodan itd.

ZAKLJUČAK

Sve ove činjenice egzaktno pokazuju kako se s razlogom stiče utisak da je takav „2D“ pristup i sagledavanje problema, mađioničarski i na duže vreme zaskočio, nadržastao i blokirao gradograditeljski stvaralački i kreativni duh, um i razvoj. O tome govori i Doksijadis koji nedvosmisleno ističe da se „urbanističko planiranje uglavnom ograničilo na regulativu i zapostavilo kreativnu akciju“, a da se regionalno (prostorno) planiranje izgubilo u teoretskom istraživanju, „dok je razmatranje celine problema takoreći napušteno“[26].

Ovo Doksijadisovo dijagnosticiranje stanja u oblasti gradograditeljstva, već tada ukazuje na značaj sagledavanja ekističke dimenzije problema, čime on nedvosmisleno ističe kako bazični elementi u strukturisanju urbanosredinskog prebivališta moraju biti u potpunosti međusobnoj

ravnoteži[27]. Međutim, izraženo zapostavljanje ravnoteže među fizičkim podtipovima objekata u fizičkoj strukturi grada, zatim njihovim grupama i jedinicama u odnosu na relevantne socijalne i organske elemente urbanosredinske strukture, uz manjkavi doseg znanja „2D“ teorija i pragme u oblasti urbanističkog i prostornog planiranja, već tada nagoveštavaju razloge zbog kojih je došlo do krize i sloma planiranja 70-80-tih godina 20. veka, a posledično i do umnožavanja negativnog ekološkog nasleđa, čije štetno dejstvo se oseća kroz preteće i nesagledive negativne efekte „staklene bašte“.

U odnosu na evidentno oskudan doseg „2D“ znanja, i pomenute urbanosredinske i životnosredinske ekološke probleme, a potom i krizu u oblasti istraživanja, planiranja i upravljanja prostorom, Evropski savet urbanista (ESU) naslućivao je i osećao složenost ove problematike. Međutim, u odnosu na primenjenu „2D“ terminologiju i neodrživu „2D“ tipologiju fizičkih struktura na izgrađene objekte visokogradnje, i ostale tzv. neizgrađene prostore koje čine objekti pejzažne gradnje i niskogradnje, nije teško primetiti da ESU ustvari nije imao rešenje za izlazak iz okvira neodrživih „2D“ teorija i pragme, vizija i preporuka. Dakako, to pokazuje da su i te kako postojali ozbiljni razlozi da se što pre pokrene novi diskurs u vezi s održivom „3D“ tipologijom fizičkih struktura, kao i u odnosu na visoko, nisko i pejzažno građene urbanosredinske objekte, čiji je zadatak morao biti da se strukotvorno sagleda i osmisli, preferira i akcentuje „3D“ terminologija, kao i posledična znanja, promišljanja i vizije o gradovima i drugim naseljima u 21. veku.

Međutim, ovu dimenziju problema u odnosu na održivi graditeljski, kulturni i funkcionalni identitet, zatim održivi fizički subjektivitet i kapacitet, održivi ekourbani kontinuitet, bonitet i legalitet, a pogotovo u odnosu na aktuelnu marginalizaciju održive tipologije za pejzažno i nisko građene fizičke („3D“) strukture i objekte, kao i u odnosu na održivi ekoreciprocity između visoko, nisko i pejzažno građenih urbanosredinskih objekata, dakako ESU na principima oskudnog dosega „2D“ znanja i „2D“ terminologije, „2D“ teorija i „2D“ pragme, evidentno nije bila u stanju da se strukotvorno izdigne i osmisli održivu „3D“ platformu po svim ovde navedenim pitanjima, koja bi barem na pragu 21. veka koliko-toliko, efikasnije doprinela ublažavanju problema enormnog kontaminiranja urbanosredinskog prebivališta i životno-

sredinskog staništa.

Zbog činjenice da „2D“ vizije gradova u 21. veku iz svih navedenih razloga nisu održive, kao ni preferiranje i promovisanje neodržive kombinatorike održive „3D“ i neodržive „2D“ terminologije, pa ni „2D“ sagledavanje prostora i „2D“ tipološka klasifikacija fizičkih struktura urbanosredinskog prebivališta na izgrađene i tzv. neizgrađene, s razlogom se može reći da je Nova atinska povelja od samog početka pretenciozno shvaćena kao uzorna i strukotvorna vizija gradova u 21. veku.

LITERATURA

- [1] Obad Šćitaroci, Mladen (1992), Hrvatska parkovna baština, Školska knjiga, Zagreb, str. 153.
- [2] Radović, Ranko (2009), Forma grada, Građevinska knjiga, Beograd, str. 3.
- [3] Ćerimović, Lj. Velimir (2009), Neprikladna stručna terminologija u knjigama i zakonskoj regulativi, Izgradnja, Godina LKsIII, Broj 3-4., Beograd, str. 87-106.; www.pipaugs.org.rs
- [4] Le Korbizie (1998), Atinska povelja, Klub mladih arhitekata, Beograd, str. 12, 33-36, 45, 50, 53, 54, 57, 58, 69, 84, 89, 90, 109.
- [5] ***(2010), Nova atinska povelja 2003 – Vizija gradova u 21. veku Evropskog saveta urbanista, Udruženje urbanista Srbije, Beograd, str. 11.
- [6] Le Korbizie (1998), Atinska povelja, str. 102.
- [7] Ćerimović, Lj. Velimir (2012), „2D“ ili „3D“ regulativa, planiranje i upravljanje urbanim i regionalnim prostorom, Zbornik radova „Gradovi u 21veku“, Asocijacija prostornih planera Srbije, Univerzitet u Beogradu – Geografski fakultet, Zlatibor, str. 289-300.; Zbornik radova Zlatibor 2012 APPS.pdf – Adobe Reader; www.pipaugs.org.rs
- [8] Ćerimović, Lj. Velimir (2010), Moći zakonodavne i urbanističke kvazistručne terminologije, i vice versa: Peti parkić Beograd – Trotoari Sarajevo – Akademski park Beograd, Izgradnja, Godina LKsIV, Broj 9-10, Beograd, str. 553-570.; www.pipaugs.org.rs
- [9] Ćerimović, Lj. Velimir (2011), Urbanizacija ili pseudourbanizacija, Nasleđe, Godina VIII, Broj 17., Kragujevac, str. 39-63.; www.pipaugs.org.rs
- [10] ECTP-CEU European Council of Spatial Planners – Conseil europeean des urbanistes www.ectp-ceu.eu
- [11] Sistemska i institucionalna uvezanost i hegemonija korporacija, nameće beskrupulozno i agresivno odvijanje aktivnosti i događaja. Podržani medijsko-institucionalnom, političkom i ekonomskom infrastrukturom, korporativni protagonisti i dalje omogućavaju da se kancerogeni „virusno-kapitalistički“ sistem širi u nedogled. Ta ideja da korporacije nisu ni za šta odgovorne, osim za postizanje maksimalnog profita je bolesna, ali to je ideja koja vodi korporacije. To potvrđuje i činjenica da su vodeći svetski mediji – novine, časopisi, izdavačke kuće, televizije, radio stanice u vlasništvu velikih međunarodnih korporacija. One kontrolišu medije i neplaše se da manipulišu informacijama koje pružaju. Zato korporatokratija predstavlja spregu političke moći i velikog biznisa koja neminovno doprinosi umnožavanju negativnog ekološkog nasleđa, što je u suštinskoj suprotnosti sa aktuelnom regulativom i načelima

održivog opstanka i razvoja.

[12] ***(2010), Nova atinska povelja 2003. Beograd, str. 9-37.

[13] ***(2010), Nova atinska povelja 2003. Beograd, str. 11.

[14] Ćerimović, Lj. Velimir (2013), Koliko je Nova atinska povelja stvarno nova, www.pipaugs.org.rs ; www.asa.co.rs

[15] ***(2010), Nova atinska povelja 2003. Beograd, Isto, str. 36.

[16] Doksijadis, Konstantinos (1982), Čovek i grad, Nolit, Beograd, str. 94-97.

[17] Norberg-Schulz], Kristijan (1990), Stanovanje, Građevinska knjiga, Beograd, str. 13.

[18] Norberg-Schulz, Kristijan (1990), Isto, str. 13 i 137.

[19] Norberg-Schulz, Kristijan (1990), Isto, str. 18.

[20] Doksijadis, Konstantinos (1982), Isto, str. 94-97.

[21] Supek, Rudi (1987), Grad po mjeri čovjeka, Naprijed, Zagreb, str. 10.

[22] Supek, Rudi (1987), Isto, str. 9.

[23] ***(2010), Nova atinska povelja 2003. Beograd, str. 31.

[24] Ćerimović Lj. Velimir (2011), Pseudourbanizacija kao posledica zakonske i urbanističke terminologije, Tehnika, Broj 1., Godina LKsV, Beograd, str. 27-34.; vzv.pipaugs.org.rs ; Ćerimović Lj. Velimir (2010), Isto, Izgradnja, str. 553-570.; vzv.pipaugs.org.rs ; Ćerimović Lj. Velimir (2010), Isto, Izgradnja, str. 87-106.; vzv.pipaugs.org.rs

[25] Holston James (2006), Modernistički grad i smrt ulice, U Promišljanje grada – Studije iz nove urbane antropologije (Theorizing the Citi), uredila Setha M. Lov, Naklada Jasenski i Turk, Zagreb, str. 193-212. [26] Doksijadis, Konstantinos (1982), Isto, str. 25, 30 i 31.

[27] Doksijadis, Konstantinos (1982), Isto, str. 17-92.

http://www.amazon.com/Hoodwinked-Economic-Reveals-Financial-Imploded/dp/0307589927/ref=pd_sim_b_1#reader_0307589927

Videti: PERKINS, John: The Secret History of the American Empire: Economic Hit Men, Jackals and the Truth about Global corruption, Copyrighted Matrial, A plume book 2007 : 271-330.,

http://www.amazon.com/Secret-History-American-Empire-Corruption/dp/052595015X#reader_052595015X

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Narodna biblioteka Srbije, Beograd

502/504(082)(0.034.2)

NAUČNO-stručna konferencija Zaštita životne
sredine u planskoj i tehničkoj dokumentaciji
(5 ; 2013 ; Beograd)

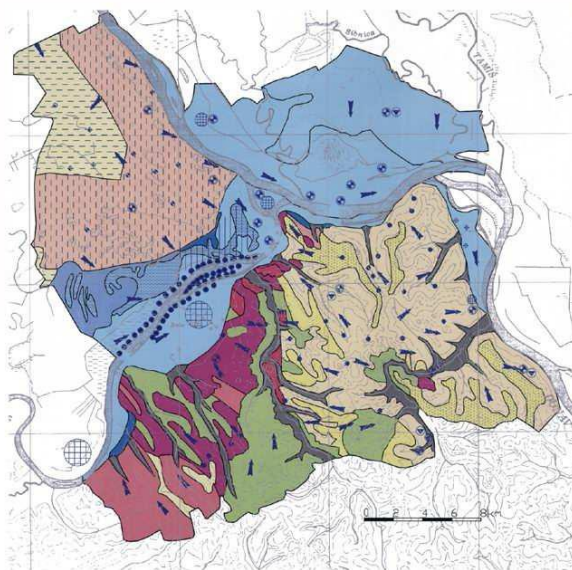
V Naučno-stručna konferencija Zaštita
životne sredine u planskoj i tehničkoj
dokumentaciji, [Beograd, 2013.] [Elektronski
izvor] / [organizatori] Udruženje inženjera
Beograda [i] Društvo urbanista Beograda ;
uredništvo Vesna Zlatanović-Tomašević, Novica
Stevanović, Slavica Petrović. - Beograd :
Udruženje inženjera Beograda, 2013 (Beograd :
Zonex). - 1 elektronski optički disk (CD-ROM);
12 cm

Sistemske zahteve: Nisu navedeni. - Nasl. sa
naslovnog ekrana. - Tiraž 100. -
Bibliografija uz svaki rad. - Abstracts.

ISBN 978-86-915671-1-8

1. Udruženje inženjera Beograda (Beograd)
a) Životna sredina - Zaštita - Zbornici
COBISS.SR-ID 198544396

EKOLOŠKI ATLAS BEOGRADA

GRADSKI ZAVOD ZA ZAŠTITU ZDRAVLJA BEOGRAD

DIREKCIJA ZA GRADEVINSKO ZEMLJIŠTE I IZGRADNJU BEOGRAD

GEOLOGIJA I HIDROGEOLOGIJA

Karta 14

HIDROGEOLOŠKA KARTA PODRUČJA GP

SATV I HIDROGEOLOŠKA FUNKCIJA STENSKIH MASA

Državni programi zaštite	Državni programi zaštite i zaštite okolišne sredine
□ Nivo III - rekreativni prostor	□ Zastavni linije
Državni programi zaštite i zaštite okolišne sredine	□ Poduzetni linije
□ Abstraktna sredina - bez kretanja	□ Luvovi
□ Abstraktna sredina - bez kretanja	Kompleksi površinski podzemni slojevi odobreni za korišćenje
□ Abstraktna sredina - bez kretanja	□ Slojevi podzemne površinske sredine
□ Abstraktna sredina, uslojni kriterij	□ Slojevi do državnog programa geoinženjeringa sredine
□ Biljni resurs sredine	□ Državni program zaštite i zaštite okolišne sredine
Slojevi do državnog programa zaštite i zaštite okolišne sredine	□ Državni program zaštite i zaštite okolišne sredine
□ Slojevi do državnog programa zaštite i zaštite okolišne sredine	□ Karbonski karstifit
□ Slojevi do državnog programa zaštite i zaštite okolišne sredine	□ Državni program zaštite i zaštite okolišne sredine
Državni programi zaštite i zaštite okolišne sredine	□ Kompleksi površinski slojevi, uslojni kriterij i odobreni za korišćenje
Državni programi zaštite i zaštite okolišne sredine	
○ Ekspoz. bazeni i akviferni slojevi, dubina do 10 m	○ Mrežni juret
○ Ekspoz. bazeni i akviferni slojevi, dubina do 10 m	○ Mrežni bazeni
○ Ekspoz. bazeni i akviferni slojevi, dubina do 10 m	○ Izvori
○ Ekspoz. bazeni i akviferni slojevi, dubina do 10 m	○ Izvori i koncentracije
○ Ekspoz. bazeni i akviferni slojevi, dubina do 10 m	○ Kompleksi površinski slojevi, uslojni kriterij i odobreni za korišćenje
○ Ekspoz. bazeni i akviferni slojevi, dubina do 10 m	○ Geografski uslovi korišćenja podzemnih voda

Beograd, 2002

ISBN 978-86-915671-1-8